

Inzet noodbevoegdheden bij demonstraties

De toespraak van 5.1.2.e 5.1.2.e staat gepland tijdens een demonstratie op 6 november 2022. In reactie hierop zijn voornamelijk drie tegendemonstraties aangekondigd. Het juridisch kader voor het optreden die dag wordt derhalve in de eerste plaats gesteld door de van de Grondwet afgeleide Wet openbare manifestaties (Wom). Op basis van deze wet kan een burgemeester alleen beperkingen aan een demonstratie opleggen als sprake is van (vrees voor) wanordelijkheden of als de gezondheid of de verkeersveiligheid in het geding is. Die beperkingen kunnen niet toezien op de inhoud van een demonstratie, daar mag en kan een burgemeester zich op geen enkele manier in mengen.

Indien een spreker of de inhoud van een toespraak leidt tot vrees voor wanordelijkheden, dient een burgemeester maatregelen te treffen om die wanordelijkheden zo mogelijk voorkomen en de demonstratie te beschermen. Tegen strafbare uitingen of gedragingen tijdens een demonstratie kan op gezag van de officier van justitie wel worden opgetreden.

Noodbevoegdheden kunnen niet worden ingezet om een demonstratie te reguleren, daarvoor bestaat immers al de Wom. Op grond van de Gemeentewet mag de burgemeester bij ernstige wanordelijkheden of een ramp, dan wel bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, noodbevoegdheden inzetten. Dat bevel moet helpen de orde te handhaven en gevaar in te dammen. De term 'ernstig' is belangrijk bij deze problemen, het is een strengere eis dan die bij de (vrees voor) wanordelijkheden in de Wom staat. Het moet dus gaan om een plotselinge concrete en actuele (ernstige dreiging van een) aantasting van de openbare orde of een onmiddellijk (dreigend) gevaar voor mensen, dieren of zaken. Pas als hier sprake van is en alle andere wettelijke middelen zoals de Wom niet voldoende handvatten geven om dit gevaar te beperken, kan de burgemeester volgens de wetgever noodbevoegdheden inzetten. Een deel van de literatuur is nog strenger: noodbevoegdheden kunnen niet worden toegepast op betogingen als zodanig.